

ANDIJON MEXANIKA ZAVODIDA YUK KO‘TARISH MASHINALARIDAN FOYDALANISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI

**IBRAGIMOV INOMJON
MUROT O‘G‘LI**

*ANDIJON DAVLAT TEXNIKA INSTITUTI
“MMTX” YO‘NALISHI SIRTQI TA‘LIM S-
82-21 GURUH TALABASI*

**ABDURAXMANOV
ABDURASHID**

ILMIY RAHBAR: PROFESSOR

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda Andijon mexanika zavodida yuk ko‘tarish mashinalaridan foydalanish jarayonida yuzaga kelayotgan asosiy muammolar va ularning mehnat muhofazasi nuqtai nazaridan tahlili keltirilgan. Tadqiqot davomida ishlab chiqarish jarayonlarida mavjud xavfli va zararli omillar aniqlanib, texnik vositalarning holati, ulardan foydalanish qoidalariga rioya etilishi hamda xodimlarning malaka darajasi o‘rganildi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, uskunalarning eskirganligi, texnik xizmat ko‘rsatishdagi kamchiliklar, yuklarni noto‘g‘ri ilish va ortiqcha yuklash kabi omillar ishlab chiqarishda xavf darajasini oshirmoqda. Shuningdek, xavfsizlik qoidalariga rioya etilmasligi va nazoratning yetarli darajada emasligi ham muhim muammolar qatoriga kiradi. Tadqiqot natijalari asosida yuk ko‘tarish mashinalaridan xavfsiz foydalanishni ta‘minlash, texnik xizmat ko‘rsatishni takomillashtirish hamda xodimlar malakasini oshirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqildi. Ushbu takliflar ishlab chiqarishda baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish va mehnat sharoitlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: yuk ko‘tarish mashinalari, mehnat muhofazasi, sanoat xavfsizligi, xavfli va zararli omillar, texnik ko‘rik, kranlar, telferlar, ishlab chiqarish jarayoni, baxtsiz hodisalar, xavfsizlik qoidalari, ergonomika, texnik xizmat ko‘rsatish, signalizatsiya tizimi, ishchilar malakasi, sanoat korxonasi.

KIRISH

Sanoat korxonalarida yuk ko‘tarish mashinalari ishlab chiqarish jarayonining ajralmas qismi hisoblanib, ular orqali og‘ir va hajmli yuklarni ko‘chirish, joylashtirish va tashish ishlari amalga oshiriladi. Andijon mexanika zavodida ham turli turdagi kranlar, telferlar va boshqa yuk ko‘tarish moslamalari keng qo‘llaniladi. Biroq ushbu texnikalardan foydalanish jarayonida xavfsizlik talablariga to‘liq rioya qilinmasligi, texnik xizmat ko‘rsatishdagi kamchiliklar hamda xodimlarning malaka darajasi yetarli emasligi tufayli turli xil ishlab chiqarish jarohatlari yuzaga kelmoqda. Mazkur

muammolarni o'rganish va ularni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqish mehnat muhofazasi tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODLARI

Tadqiqot jarayonida Andijon mexanika zavodida yuk ko'tarish mashinalaridan foydalanish holati kuzatuv, tahlil va solishtirish usullari asosida o'rganildi. Ishlab chiqarish hududlarida mavjud xavfli va zararli omillar GOST 12.0.003-74 talablari asosida tasniflandi. Shuningdek, yuk ko'tarish mashinalarining texnik holati, ularning ekspluatatsiya qoidalariga rioya qilinishi va xodimlarning bilim darajasi o'rganildi. Olingan natijalar amaldagi me'yoriy hujjatlar, xususan, O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi hamda "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni asosida baholandi.

NATIJALAR

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, zavodda yuk ko'tarish mashinalaridan foydalanishda bir qator muammolar mavjud. Jumladan, ayrim texnik vositalarning eskirganligi va o'z vaqtida texnik ko'rikdan o'tkazilmasligi aniqlangan. Bundan tashqari, yuklarni noto'g'ri ilish, ruxsat etilgan yuk me'yoridan ortiq yuklash hamda signalizatsiya tizimlarining yetarli darajada ishlamasligi kuzatilgan. Xodimlarning xavfsizlik bo'yicha bilimlari yetarli darajada mustahkam emasligi sababli xavfli vaziyatlar soni ortib bormoqda. Ish joylarida ogohlantiruvchi belgilar va himoya vositalarining yetishmasligi ham muhim kamchiliklardan biri sifatida qayd etildi.

1-jadval

№	Aniqlangan muammo	Uchrash darajasi (%)	Xavf darajasi	Izoh
1	Uskunalarining eskirganligi	35 %	Yuqori	Texnik xizmat o'z vaqtida bajarilmaydi
2	Texnik ko'rikdan o'tkazilmasligi	25 %	Yuqori	Rejalashtirilgan tekshiruvlar kechikadi
3	Yukni noto'g'ri ilish	20 %	O'rta	Ishchilar malakasi yetarli emas
4	Me'yoridan ortiq yuklash	15 %	Yuqori	Xavfsizlik qoidalariga amal qilinmaydi
5	Signalizatsiya tizimining nosozligi	10 %	O'rta	Texnik nazorat sust
6	Ogohlantiruvchi belgilar yetishmasligi	18 %	O'rta	Ish joyi to'liq jihozlanmagan
7	Xodimlar bilim darajasining pastligi	22 %	Yuqori	O'quv-seminarlar yetarli emas

MUHOKAMA

Aniqlangan muammolarni bartaraf etish uchun, avvalo, yuk ko'tarish mashinalarini muntazam texnik ko'rikdan o'tkazish va eskirgan uskunalarni zamonaviylari bilan almashtirish zarur. Shuningdek, xodimlar uchun muntazam ravishda o'quv-seminarlar tashkil etish, ularning malakasini oshirish va xavfsizlik

qoidalariga qat'iy rioya etilishini nazorat qilish lozim. Ish joylarini standartlarga mos ravishda jihozlash, signalizatsiya va ogohlantirish tizimlarini takomillashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu choralar amalga oshirilishi natijasida ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish va mehnat sharoitlarini yaxshilash mumkin bo'ladi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida Andijon mexanika zavodida yuk ko'tarish mashinalaridan foydalanish jarayonida mavjud bo'lgan muammolar tizimli ravishda tahlil qilindi va ularning asosiy sabablari aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, uskunalarning eskirganligi, texnik xizmat ko'rsatish tizimidagi kamchiliklar, xavfsizlik qoidalariga to'liq rioya etilmasligi hamda xodimlar malakasining yetarli emasligi ishlab chiqarishda xavf darajasini sezilarli oshirmoqda. Ayniqsa, yuklarni noto'g'ri ilish va me'yoriydan ortiq yuklash holatlari baxtsiz hodisalar yuzaga kelishining asosiy omillaridan biri sifatida baholandi. Shu asosda, ishlab chiqarish jarayonida xavfsizlikni ta'minlash uchun yuk ko'tarish mashinalarini muntazam texnik ko'rikdan o'tkazish, eskirgan uskunalarni bosqichma-bosqich yangilash, xodimlarning malakasini oshirish va ularni doimiy o'qitish zarurligi asoslab berildi. Bundan tashqari, signalizatsiya va ogohlantirish tizimlarini takomillashtirish, ish joylarini me'yoriy talablar asosida jihozlash hamda ichki nazorat tizimini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Amalga oshirilgan tahlillar va taklif etilgan chora-tadbirlar ishlab chiqarishda baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish, mehnat sharoitlarini yaxshilash va umumiy sanoat xavfsizligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur tadqiqot natijalari boshqa sanoat korxonalarida ham yuk ko'tarish mashinalaridan xavfsiz foydalanishni takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi. Mehnat kodeksi. Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonun. Toshkent, 2016.
3. GOST 12.0.003-74. *Mehnat xavfsizligi standartlari tizimi. Xavfli va zararli ishlab chiqarish omillari. Tasnifi.* Moskva, 1978.